

Omprövningsorganet för Vattenkraftens Miljöfond

UTLÅTANDE

ärende nr 2025/01: Verksamhetsutövaren ./ Vattenkraftens Miljöfond

Fondens referensnummer: 006-20251202, Projektnummer V210087

Meddelat i Stockholm den 26 januari 2026

1. Bakgrund

Vattenkraftens Miljöfond (Fonden) är ett frivilligt samarbete mellan ett antal svenska vattenkraftsaktörer som svarar för merparten av svensk vattenkraftsproduktion. Syftet med Fonden är att bidra med tilldelning av finansiella medel till utövare av vattenverksamhet för produktion av vattenkraftsel i Sverige som uppfyller de kriterier som anges i Allmänna villkor för finansiering via Vattenkraftens Miljöfond Sverige AB.

Omprövningsorganet för Vattenkraftens Miljöfond har till uppgift att på begäran av verksamhetsutövare lämna utlåtande i fråga där oenighet uppstått mellan verksamhetsutövaren och Fonden angående vissa beslut. Omprövningsorganet ska dessutom verka för enhetlig och skälig bedömning i de frågor som överlämnas till organet.

Verksamheten anmäldes till Fonden den 1 februari 2021 och antogs som ett projekt till Fonden den 2 mars 2021. Projektet fick nummer V210087 (Projektet). Verksamheten är anmäld till och omfattas av nationella planen för Moderna Miljövillkor (Planen). Detta framgår av Länsstyrelsen Östergötlands dokument "Meddelande angående anmälan till den nationella planen för moderna miljövillkor, Verksamheten, XXX kommun", daterat den 28 juni 2019.

Verksamheten är belägen i Nyköpingsåns avrinningsområde och tillhör den prövningsgrupp som betecknas 65_1, Nyköpingsån. Enligt Planen skulle ansökan om moderna miljövillkor lämnas in till mark- och miljödomstolen senast den 1 juli 2025 (se Förordning 1998:1388 om vattenverksamheter).

Ingen ansökan om moderna miljövillkor gavs in av Verksamhetsutövaren till mark- och miljödomstolen inom den tid som Planen föreskriver. Fonden beslutade den 18 november 2025 att avbryta Projektet hos Fonden. Verksamhetsutövaren har den 30 november 2025 begärt omprövning av Fondens beslut att avbryta Projektet och att inte bevilja ytterligare finansiering.

Både Verksamhetsutövaren och Fonden har inkommit med yttranden till Omprövningsorganet. Parterna har den 12 januari 2026 meddelats om att Omprövningsorganet kommer att ta ställning till begäran om omprövning på det underlag som parterna har gett in.

Vid denna omprövning gäller Allmänna villkor med revideringsdatum 2020-09-08.

2. Fondens beslut

Fonden beslutade den 18 november 2025 att avbryta Projektet hos Fonden, vilket bland annat medför att ingen ytterligare finansiering kan utgå. Fondens beslut har motiverats med att Verksamhetsutövaren inte inkommit med ansökan till domstol senast den 1 juli 2025, att verksamheten därför inte följer den nationella planen för Moderna Miljövillkor och att Verksamhetsutövaren i och med det inte uppfyller de grundläggande förutsättningarna för finansiering. Fonden har hänvisat till Allmänna villkor avsnitt 1.2 punkten (b), som föreskriver att "Verksamhetsutövaren ska vara anmäld till, omfattas av och följa den nationella planen för Moderna Miljövillkor".

3. Verksamhetsutövarens begäran

Verksamhetsutövaren har begärt att beslutet om att avbryta projektet och utesluta Verksamheten från finansiering ska omprövas. Som grund för begäran har Verksamhetsutövaren anfört i huvudsak följande.

Dispens bör beviljas i förhållande till fristen den 1 juli 2025, eftersom det finns tillräckliga skäl för det. Verksamhetsutövaren har förklarat att verksamheten har bedrivits av ett antal syskon och att den person, XXX, som ansvarade för kontakterna med Fonden och åtgärderna angående Planen hastigt och oväntat gick bort. Efter dennes dödsfall har det visat sig att kontakterna inte skötts och att handlingarna inte hade lämnats in i tid.

Verksamhetsutövaren har hela tiden haft för avsikt att vara delaktigt i Fonden och följa Planen. På grund av de särskilda omständigheterna söks nu dispens för att få lämna in underlagen i efterhand.

Verksamhetsutövaren har betonat syftet med Planen och finansieringens betydelse för att markägare ska kunna följa den. Det har också lyft fram att det bör finnas ett mer flexibelt sätt att hantera avvikelser från tidplanen sett till det överordnade motivet att Planen ska kunna genomföras, när det finns giltiga skäl. En kontaktpersons bortgång bör vara ett sådant skäl.

4. Fondens inställning till begäran om omprövning

Fonden har bestritt ansökan om omprövning och har bemött begäran i huvudsak enligt följande.

Det finns inte skäl för att ändra beslutet att avbryta Projektet.

Verksamhetsutövaren har känt till förutsättningarna och kraven som gäller för att finansiering ska kunna beviljas. Fonden har vid upprepade tillfällen informerat verksamhetsutövaren om att en ansökan måste lämnas in till mark- och miljödomstolen i enlighet med Planen för att verksamheten ska kunna beviljas finansiering. Kommunikation har skett främst genom meddelanden i Fondens projekthanteringssystem Bubblan, där all skriftlig kontakt i projekten ska ske och till vilket samtliga ägare till verksamheten har tillgång, men dessutom skickats via e-post och förmedlats via telefon.

Fonden har beklagat omständigheterna som har gjort att en ansökan inte har lämnats in i tid. Trots det är de Allmänna villkoren för finansiering tydliga med att Planen måste följas för att en verksamhet ska uppfylla de grundläggande förutsättningarna för finansiering. Villkoren medger inte att Fonden gör avsteg från dessa i form av undantag eller dispens från kraven.

5. Omprövningsorganets bedömning

Utgångspunkter

Det är klarlagt att omprövning har begärts av Fondens beslut att avsluta projektet. Det är dessutom utrett att Fondens beslut grundades på att Verksamheten inte lämnat in en ansökan om moderna miljövillkor inom den tid som angetts i Planen.

Verksamhetsutövaren har inte ifrågasatt själva grunden för beslutet i och för sig, men har gett en förklaring till förseningen och argumenterat för att dispens bör lämnas och att Verksamheten ska få förnyad möjlighet att ge in ansökan och återuppta Projektet.

Omprövningsorganets prövning omfattar alltså frågan om de skäl som Verksamhetsutövaren har åberopat är tillräckliga för att meddela ett undantag från förutsättningarna i de Allmänna villkoren (avsnitt 1.2).

Villkoren

Till att börja med konstateras att det av de Allmänna villkoren följer vilka förutsättningar som gäller för att Fonden ska kunna besluta om finansiering och utbetalning. De grundläggande förutsättningarna anges i avsnitt 1.2 av de Allmänna villkoren:

1.2 Grundläggande förutsättningar för Finansiering

Verksamhetsutövare kan tilldelas Finansiering enligt vad som beskrivs i avsnitt 3. För att kunna tilldelas Finansiering måste Verksamhetsutövaren uppfylla följande grundläggande förutsättningar:

- (a) Verksamhetsutövaren ska bedriva Vattenverksamhet för produktion av vattenkraftsel i Sverige;
- (b) Verksamhetsutövaren ska vara anmäld till, omfattas av och följa den nationella planen för Moderna Miljövillkor ("**Planen**");
- (c) Verksamhetsutövaren ska ha gjort en föransökan till Vattenkraftens Miljöfond;
- (d) Verksamhetsutövaren ska åta sig att uppfylla de krav som anges i dessa Villkor i dess helhet, vilket Verksamhetsutövaren bekräftar genom att inge en föransökan; och
- (e) Verksamhetsutövaren ska inte vara undantagen möjlighet till Finansiering i enlighet med vad som följer av avsnitt 1.3 nedan.

Undantag från punkt 1.2 (b) ovan kan göras om Verksamhetsutövaren redan, och till följd av föreläggande eller krav från myndighet att söka tillstånd till verksamheten, har inlett en Domstolsprövning för att förena produktion av vattenkraftsel med Moderna Miljövillkor och Domstolsprövningen har anhängiggjorts hos Domstol efter den 1 december 2015 dock senast det datum då den nationella planen beslutats av regeringen för första gången.

När en föransökan enligt avsnitt 2.2.1 ges in av Verksamhetsutövaren kommer Vattenkraftens Miljöfond att utvärdera om de grundläggande förutsättningar som anges ovan är uppfyllda. Om så inte är fallet kommer ansökan inte att prövas och ingen rätt till Finansiering föreligger.

Som redan framhållits är det villkoret i avsnitt 1.2 punkten (b) som nu är aktuellt. Det framgår också av avsnittet att undantag kan göras från kravet i denna punkt om en domstolsprövning redan är inledd. Några andra undantag eller "ventiler" finns inte i de Allmänna villkoren.

Omprövningsorganets bedömning

Till att börja med beklagar omprövningsorganet det inträffade och har förståelse för att en försening har uppkommit. Verksamhetsutövarens vilja och ambition att följa Planen och de Allmänna villkoren noteras också.

Frågan är om det finns utrymme för att medge dispens från kravet i de Allmänna villkoren på grund av de inträffade omständigheterna.

Omprövningsorganet konstaterar inledningsvis att själva ordalydelsen av de Allmänna villkoren inte ger utrymme för att medge dispens från förutsättningarna i avsnitt 1.2 av andra skäl än de som anges i avsnittet. Tvärtom är förutsättningarna tydliga och ordalydelsen kan inte missförstås. De omständigheter som Verksamhetsutövaren har hänvisat till ryms inte under de undantagssituationer som villkoren anger. Ordalydelsen av de Allmänna villkoren ger alltså inte stöd för att meddela dispens från kravet i punkten (b).

Fråga är då om omprövningsorganet av andra skäl kan bevilja dispens från villkoren. Verksamhetsutövaren har lyft fram att det bör finnas ett mer flexibelt sätt att hantera avvikelser från tidplanen sett till det överordnade motivet att Planen ska kunna genomföras, när det finns giltiga skäl.

Omprövningsorganet instämmer i att det kan finnas situationer när avvikelser bör kunna tolereras. I omprövningsorganets uppdrag ligger dock att utgå från de Allmänna villkoren och verka för att villkoren tolkas och tillämpas enhetligt. Utrymmet för organet att göra bedömningar utan direkt stöd i villkoren är ytterst begränsat, eftersom systemet ska vara förutsebart och enkelt att tillämpa. Det kan givetvis tänka sig att det finns särskilda undantagssituationer när en strikt tolkning av de Allmänna villkoren kan leda till oskäliga eller orimliga resultat. Då kan det ligga inom omprövningsorganets uppgift att tolka villkoren så att orimliga resultat undviks. Omprövningsorganet bedömer dock att den aktuella situationen inte är sådan.

Det har framgått att flera av delägarna fått information om förutsättningarna och om fristen den 1 juli 2025, att meddelanden har gjorts från Fonden både i kommunikationsverktyget Bubblan, per e-post och per telefon. Det bedöms ha funnits möjligheter att faktiskt uppfylla förutsättningarna i de Allmänna villkoren. Även om omständigheterna är speciella och beklagliga, är det organets bedömning att de inte är tillräckliga för att bevilja en dispens från de Allmänna villkoren (särskilt som det saknas stöd i villkoren för att sådan dispens kan ges).

Det finns alltså inte förutsättningar för att bifalla Verksamhetsutövaren begäran om omprövning. Sammanfattningsvis ogillar alltså omprövningsorganet yrkandet om ändring av Fondens beslut att avbryta Projektet.

Beslut

Omprövningsorganet ogillar Verksamhetsutövaren begäran om omprövning av Fondens beslut den 18 november 2025 att avbryta Projektet med nr V210087.

För omprövningsorganet

Fanny Gleiss Wilborg